

Barneombudet

Lov om barneombud ble oversendt Stortinget august i år og vil antagelig bli behandlet av Stortinget i nærmeste fremtid.

Ombudets oppgave skal særlig være å ivareta barns interesser i forbindelse med planlegging og utredning på alle felter, følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir etterlevd i praksis, foreslå tiltak som kan styrke barns rettsikkerhet og fremme tiltak som kan løse eller forebygge konflikter mellom barn og samfunn. Ombudet skal også se etter at myndighetene gir tilfredsstillende informasjon om barns rettigheter og behov.

Opprettelsen av et barneombud innebærer en samfunnsmessig erkjennelse av at barns behov og rettigheter er lite tilgodesett i dagens samfunn

Barneombudet vil ikke få myndighet til å treffe avgjørelser, bare til å gi uttalelser, og disse vil være av rådgivende, ikke bindende karakter. Ombudet skal være sentralt, men ha formidlingskanaler regionalt og lokalt. Lovforslaget er helt i tråd med barnelovutvalgets opprinnelige forslag om barneombudet som et sentralt frittstående interesseorgan for barn.

Mange har stilt seg tvilende til eller gått i mot opprettelse av et barneombud. Innvendingene kan grovt sett deles i tre. For det første vises det til at vi alt har en rekke organer som kan ivareta de oppgavene barneombudet skal ta seg av. I stedet for å opprette nok et offentlig organ, burde en heller styrke eksisterende organer som for eksempel barnevernsnemndene, familievern- og sosialkontorene. Dernest er mange skeptiske til at ombudet skal organiseres sentralt. Ombudet kunne blitt mer effektivt om det ble opprettet på fylkesplan. Videre er det stor skepsis til om barneombudet vil kunne få reell innflytelse til å ivareta barns interesser når det ikke har anledning til å ta endelige avgjørelser eller avgi bindende uttalelser.

Det er etter min mening høyst tvilsomt om styrking av barnevernsnemnder, familievernkontor og sosialkontor ville kunne erstatte et barneombud. For det første er disse instanser alt så underbemannet og overlesset av oppgaver at de trenger en radikal styrking for å kunne skjøtte sine vanlige oppgaver. Dernest er det disse institusjoners oppgaver å beskytte og hjelpe barn gjennom individuelle tiltak rettet mot det enkelte barn og dets familie. En sentral oppgave for barneombudet skal imidlertid være å rette søkelyset mot samfunnsskapt farer som truer barns liv, helse og utviklingsmuligheter.

Desentralisering av barneombudet kan selvsagt også ha mange fordeler, men det er tvilsomt om lokale ombud vil få den status og de kompetente fagfolk som er nødvendig for at barns interesser skal få større gjennomslagskraft. Arbeid for barn har foreløpig meget liten prestisje på det kommunale og fylkeskommunale plan.

Det er selvsagt viktig at et barneombud med rett til selv å ta avgjørelser, på mange måter ville være mer effektivt enn et uten slik makt. Men en slik ordning ville skape mange konflikter omkring hvilken instans som har endelig besluttende myndighet i ulike saker. (...) Barnelovsutvalget peker videre med rette på at et barneombud med avgjørelsesmyndighet lett vil bli dominert av folk med juridisk kompetanse på bekostning av andre fagfolk, for eksempel barnepsykologer. For mange av ombudets oppgaver ville dette neppe være gunstig.

(...)

En viktig side ved opprettelsen av et barneombud er at det innebærer en voksende samfunnsmessig erkjennelse av at barns behov og barns rettigheter er lite tilgodesett i dagens samfunn. Opprettelsen av et barneombud selv med visse mangler, er derfor et positivt tiltak.

Ellen Hartmann på lederplass, november 1980